

Nörorehabilitasyonda Müzik Terapi Yöntemleri

Klinisyenler için Kılavuz

Felicity Baker ve Jeanette Tamplin

Jeanette Kennelly'nin katkılarıyla

Önsöz Barbara L. Wheeler tarafından yazılmıştır

Çeviri Editörü:

Prof. Dr. Öznur Tunca Yılmaz

© Hipokrat Yayınevi 2019

ISBN: 978-605-7874-12-2

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Çeviri Hipokrat Kitabevi'nin sorumluluğunda yapılmaktadır. Uygulayıcılar ve araştırmacıların, burada açıklanan her türlü bilgi, yöntem veya deneyin değerlendirilmesinde ve kullanımında her zaman kendi deneyim ve bilgilerine güvenmeleri gerekmektedir. Tıp ve fizyoterapi bilimindeki hızlı gelişmeler nedeni ile uygulamalardaki değişimler takip edilmelidir. Yasalar ölçüsünde Jessica Kingsley Publishers, yazarlar, editörler veya katkıda bulunanlar tercümeden veya burada yer alan herhangi bir yöntem, ürün, talimat veya fikirlerin kullanımı veya işletilmesinden veya ürünlerin yükümlülüğü, ihmali veya başka bir sebeple kişilerde veya mülkte oluşabilecek herhangi bir yaralanma ve/veya zarardan ötürü sorumluluk kabul etmez.

Music Therapy Methods in Neurorehabilitation

Copyright © 2006 by Jessica Kingsley Publishers, Inc. All rights reserved.

Orjinal Eser Adı: **Music Therapy Methods in Neurorehabilitation** A Clinician's Manual

Orjinal Eser Yayıncısı: **Jessica Kingsley Publishers**

Orjinal ISBN: **978-1-84310-412-4**

Editörler

Felicity Baker ve Jeanette Tamplin

Çeviri Eser Adı: **Nörorehabilitasyonda Müzik Terapi Yöntemleri** Klinisyenler için Kılavuz

Çeviri Editörleri

Prof. Dr. Öznur Tunca Yılmaz

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Sözkesen Matbaacılık

İvedik Organize 1518. Sokak Matsit İş Merkezi No: 2/40

Tel: (0312) 395 21 10 - Yenimahalle / Ankara

Süleyman Sırrı Caddesi
No:16/2 Sıhhiye/ANKARA
Tel: (0312) 433 03 05 - 15
www.hipokratkitabevi.com

İçindekiler

ÖNSÖZ (BARBARA L. WHEELER)	7
TEŞEKKÜR	13
ÇEVİRİ EDITÖR ÖNSÖZÜ	10
KATKIDA BULUNANLAR	11
GİRİŞ	13
1. Nörolojik Hasar ve Rehabilitasyon Modelleri	21
2. Bilinç Seviyeleri Değişmiş Hastalar İçin Müdahaleler	39
3. Fiziksel Rehabilitasyon Müdahaleleri	62
4. Bilişsel ve Davranışsal Bozukluklar İçin Müdahaleler	100
5. İletişim Rehabilitasyonuna Yönelik Müdahaleler	138
6. Duygusal Uyumu Kolaylaştırmak için Müdahaleler	193
7. Pediatrik Rehabilitasyonda Müzik Terapi (Jeanette Kennelly)	219
SÖZLÜK	234
KAYNAKLAR	241
DİZİN	252
YAZAR DİZİNİ	255

Tablolar

Tablo 1.1	Fonksiyon seviyelerinin tanımı ve skorları	37
Tablo 2.1	Rancho Los Amigos Ölçeği	46
Tablo 4.1	Lezyon bölgeleri ve bunlarla ilişkili bilişsel işlev bozuklukları	101
Tablo 4.2	Şarkı kavrama görevleri için uygun şarkılar	117
Tablo 4.3	Soyut düşünme için yararlı şarkılar	125
Tablo 5.1	Afazilerin sınıflandırılması	146
Tablo 5.2	Yetişkin erkek ve kadınlar için ortalama temel frekans	173
Tablo 5.3	Doğumdan 5 yaşa kadar çocuklar için ortalama temel frekans	173
Tablo 6.1	Temaların yaş ve cinsiyete göre yüzdelerle sıklığı	203
Tablo 6.2	Uyum sorunlarını ele almak için şarkı yazımında yararlı teknikler	204
Tablo 6.3	Kendi kendini yansıtmaya ve kendini keşfetmeye için uygun şarkılar	208
Tablo 7.1	Pediyatrik hastalar ve aileleri ile çalışırken dikkat edilmesi gereken noktalar (Lehr 1996, Kennelly 2006 tarafından genişletilmiştir)	229

Şekiller

Şekil 1.1	İnsan beyni	22
Şekil 1.2	Nöronun yapısı	24
Şekil 1.3	Ana serebral arterlere kan akımı kesildiğinde hasar gören beyin bölgeleri	28
Şekil 1.4	Darbe ve karşı darbe	30
Şekil 2.1	Glasgow Koma Skalası (Teasdale ve Jennett 1974)	45
Şekil 2.2	Koma sonrası sonuçların yelpazesi	47
Şekil 2.3	Ajitasyon Davranış Ölçeği (Corrigan 1989)	60
Şekil 3.1	Davul çalma sırasında el bileği deviasyonu	69
Şekil 3.2	El bileği ekstansiyonu ve fleksiyonu için tef çalma örnekleri	71
Şekil 3.3	Yerçekimi ile "birlikte" ve yerçekimine "karşı" el bileği örneği	72
Şekil 3.4	Rakatak (ahşap blok) kullanılarak pronasyon ve supinasyon	73
Şekil 3.5	Sıkı kavrama	74
Şekil 3.6	Değişik boyutlarda köpük ped eklenmiş ve farklı çaplarda bağetler	76
Şekil 3.7	Çengel kavrama	76
Şekil 3.8	Küresel kavrama	78
Şekil 3.9	Dairesel kavrama	79

Şekil 3.10	Çimdikleyici kavrama	81
Şekil 3.11	Ritim çubuklarını çalma kombinasyonları (bilateral koordinasyon)	85
Şekil 3.12	Bongo davulunu çalma kombinasyonları (bilateral hareket)	86
Şekil 3.13	Klavye aktiviteleri kullanılarak uzaysal motor kontrol	87
Şekil 4.1	Çevre kontrol cihazıyla ilgili şarkı sözleri (Baker 1997)	119
Şekil 4.2	All Rise melodisine uygun, duş almaya yönelik bir şarkının sözleri (Tamplin 2005)	120
Şekil 4.3	Ritmik kalıplara gömülü isim örnekleri	123
Şekil 4.4	Öfke/saldırganlık yönetimi şarkısı (Tamplin 2002)	136
Şekil 5.1	Konuşma için gerekli olan kapakçık mekanizmaları	139
Şekil 5.2	Modifiye edilmiş melodik tonlama terapisine ilişkin örnek tümcecikler (Baker 2000)	147
Şekil 5.3	Ritmik konuşma ipuçları için örnek tümcecikler	168
Şekil 5.4	Vokal entonasyon terapisi için örnek tümcecikler	170
Şekil 5.5	Çeşitli eğimlerin üretimi için önerilen şarkı egzersizleri	177
Şekil 5.6	Sözel pragmatiklerin değerlendirilmesi (Baker 2005a)	182
Şekil 5.7	Söylenen bir cümlenin görsel temsili	184
Şekil 5.8	Cool Edit programında ses dosyası örneği	186
Şekil 5.9	Düzeltilmesi (Kırılması) gereken bir ses sinyali örneği	187
Şekil 5.10	Frekans analiz aralığının azaltılmasına ilişkin bir örnek	187
Şekil 5.11	Frekans aralığı ayarlanmadan önce çevre çizgisine dair örnek	188
Şekil 5.12	Frekans aralığı ayarlamasından önce çevre çizgisi analizinin sonuçları	188
Şekil 5.13	Çevre çizgisinin frekans aralığı ayarlamasından sonraki halini gösteren örnek	189
Şekil 5.14	Frekans aralığı ayarlamasından sonra çevre çizgisi analizi sonuçlarının örneği	189
Şekil 5.15	Söylenmiş tümcecğin grafik temsili	190
Şekil 5.16	Hastanın ses kaydında ses perdesi kontrolünde meydana gelen değişimlerin örnekleri	191
Şekil 7.1	Bobby'nin Merhaba Şarkısı	231
Şekil 7.2	Steven'in Ayakta Durma Şarkısı	232
Şekil 7.3	Steven'in Oturma Şarkısı	232
Şekil 7.4	Tracey'nin Eve Gitme Şarkısı	232

Önsöz

Bir müzik terapisti ve bir müzik terapi eğitimcisi olarak, müzik terapistlerinin ikili ihtiyaçlarının farkındayım. Bir yandan, oturumlarımızda ne yapmamız gerektiğini bilmek isteriz. Diğer yandan, müzik terapisinin neden işe yaradığını anlamak isteriz. Müzik terapisi literatürü genellikle bu soruların birini ele almaktadır.

Bir kitabın müzik terapisinin bu iki yönünü bir araya getirmesi nadirdir - ne yapmalı ve neden yapmalı? Bu kılavuz neyi ve niçini bir araya getirdiği için müzik terapi ve rehabilitasyonunda önemli bir rol oynamasını beklemekteyim.

Bu kitap müzik terapi ve rehabilitasyonu alanında çalışanlar için bir ihtiyacı ortadan kaldıracaktır. Felicity Baker, Jeanette Tamplin ve Jeanette Kennelly çok fazla arka plan ve teorik bilgi içeren bir kitap yazmışlardır. Bu kitap aynı zamanda beyin hasarı olan hastalarla çalışan klinisyenler için de bilgi barındırmaktadır.

Geçtiğimiz on yıl içinde, nöro-rehabilitasyonda çalışan bir müzik terapisti, artan sayıda kaynağa erişim sağlamıştır. Dergi makaleleri ve kitap bölümleriyle başlayarak, literatür son zamanlarda Ritm, Müzik ve Beyin (Thaut 2005) ve diğer nörolojik müzik terapi literatürü Yetişkin Fiziksel Rehabilitasyonda Müzik Terapisi Klinik Rehberi (Wong 2004); ve Alman okuyucular için düzenlenmiş bir kitap olan Musiktherapie in der Neurorehabilitation [Yetişkinler için Müzik Terapisi ve Nöroloji / Nörorehabilitasyon] (Jochims 2005) ile genişledi. Ancak, doğrudan klinik bilgiye dayanan somut bir eğitim eksikliği vardı ve yazarlar, Nöro-rehabilitasyonda Müzik Terapisi Yöntemleri kitabında bu eksikliği ele aldılar.

Bu ve diğer alanlarda çalışan bazı kişiler sadece işi yapabilmelerini isterler - teorik konularda ve işlerin neden bu şekilde yapılması gerektiği ile ilgili sabırsızdılar. Beyin hasarı olan insanlar söz konusu olduğunda, neden beynin çalışmasını anlamak zorunda olduklarını merak edebilirler veya gerçekten de, bunların anlaşılmasının mümkün olup olmadığını karmaşık bulabilirler. Bu kitabı yazan tecrübeli klinisyenler, beyin ve rehabilitasyon için gerekli olan birçok fonksiyon ve bağlantıları hakkında geniş bilgi sağladılar ve bu bilgiye sahip olmanın neden gerekli olduğunu açıkça belirttiler. Bu durum rehabilitasyonda çalışanlar için son derece yararlıdır ve bağlantı kurmanın önemini görebildiklerinden, diğer alanlarda çalışan müzik terapistleri için bir model ve ilham sağlayabilir. Ayrıca, sundukları konuları desteklemek için müzik terapisi ve ilgili disiplinlerden literatür referansları da eklediler.

Bu kitabın bir diğer önemli yönü de, yazarların değerlendirme ve belgelendirmelere dikkat etmesidir. Bu alanda neler yapılabileceğine dair geniş anlayış ve duyarlılıklara ek olarak, bu kitap rehabilitasyon alanında müzik terapisi için tam bir yaklaşım sağlamaktadır.

Kitap öğrencilere ve yeni başlayan klinisyenlere (daha ileri klinisyenler gibi) yöneliktir, ancak içerik küçümsenmemelidir. Yeni bir terapistin kullanabileceği teknikler sunarken, beynin işleyişinin alt yapısı ve engellilikle ilgili bilgiler oldukça ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır ve deneyimli klinisyenlerin kitaba ilgi duyacağına inanıyorum.

Bu kitap müzik terapisi disiplininin gelişmesi ve terapi literatürünün artması çok heyecan vericidir. Rehabilitasyon ve diğer alanlarda müzik terapisine gittikçe daha fazla kaynak sunulurken - müzik terapisi alanının büyüme ve gelişmesine yardım eder - müzik terapistlerinin de bilgi, beceri ve kaynakları büyür. Nörorehabilitasyonda Müzik Terapi Yöntemleri bu büyümeye en son katkıdır. Bu gerçekten hoş bir ektir!

*Barbara L. Wheeler,
Professor and Director of Music Therapy,
University of Louisville, KY*

Kaynaklar

- Jochims, S. (ed.) (2005) *Musiktherapie in der Neurorehabilitation: Internationale Konzepte, Forschung und Praxis [Music Therapy and Neurology/Neurorehabilitation for Adults: Worldwide Concepts, Current Research and Clinical Outcomes]*. Bad Honnef, Germany: Hippocampus Verlag.
- Thaut, M.H. (2005) *Rhythm, Music, and the Brain: Scientific Foundations and Clinical Applications*. New York: Routledge.
- Wong, E.H. (2004) *Clinical Guide to Music Therapy in Adult Physical Rehabilitation Settings*. Silver Spring, MD: American Music Therapy Association.

Teşekkür

Bu kılavuzda tarif ettiğimiz klinik müdahalelerin gelişmesine yol açan yıllar boyunca birlikte çalıştığımız tüm hastalara ve ailelere teşekkür ederek başlamak istiyoruz. Onların güzelliği ve karmaşıklığı yeni bakış açılarına neden oldu ve çözülemeyen klinik sorunlara yenilikçi müzikal çözümlerin geliştirilmesinde yaratıcı olmamızı sağladı. Bizimle birlikte çalışan, birçok yönden bu müdahalelerin gelişimine katkıda bulunan diğer sağlık çalışanlarına da teşekkür etmek istiyoruz. Onlar, iyileşmeyi hızlandıracak veya diğer tedavilere cevap vermeyen bir işleyiş alanını ele alacak bir program geliştirebileceğimizi umarak, karmaşık klinik problemleri olan hastaları müzik terapisine yönlendirmişlerdir. Özellikle David Burke, Bronwyn Mace, Kirsten Noa, Karen Feldman, Libby Calloway, Brendan Coulton, Debbie Houston, Jacqui Naismith, Sue Diggles, Katrine Condon, Michael Kokinos, Judy Withers, Carly Holmes, Melanie Drummond, June Gladman, Liz Blutman, Eileesh Diveney, Kate Salisbury, Rosie Maddick, Gloria Smith-Tappe, Jill Feltham and Anne Szys'a teşekkür etmek istiyoruz. Müzik terapisi ile elde edebilecek başarılarla olan destekleri, inançları, cesaretlendirmeleri ve coşkuları paha biçilmezdi.

Diyalog ve tartışma çoğu zaman yeni bilgilere yol açar. E-posta yazışmaları, telefon görüşmeleri veya konferanslarda buluşma yoluyla olsun, birçok müzik terapisi klinisyeni ve nörorehabilitasyonda çalışan araştırmacılar dolaylı olarak burada paylaştığımız bilgilere katkıda bulunmuştur. Özellikle uzmanlığına ve bakış açısına büyük saygı duyduğumuz Wendy Magee, Simon Gilbertson, Edward Roth, Barbara Wheeler, Nicki Cohen, Michael Thaut, Silke Jochims ve Jeanette Kennelly'e teşekkür etmek istiyoruz. Aynı zamanda düşünme, klinik uygulama ve araştırma yaklaşımlarımızı bir şekilde şekillendiren müzik terapistleri Denise Grocke ve Tony Wigram'a teşekkür etmek istiyoruz. Jeanette Kennelly'ye bu kılavuza bir bölüm eklediği ve pediatrik nörorehabilitasyondaki klinik uzmanlığını paylaştığı için teşekkür etmek istiyoruz. Ayrıca, Jeanette Kennelly'nin bu el kitabını bir araya getirme fikri tekniklerimizi derlememize sebep oldu. Bu çalışmayı yayınlamayı kabul eden Jessica Kingsley Publishers'a ve bu kitabın önsözünü yazdığı için Profesör Barbara Wheeler'a özel bir teşekkür ediyoruz; bunun için gerçekten onur duyuyoruz.

Son olarak, Felicity, sonsuz destek ve cesaretlendirmeleri için Nathan Hutchings, Michael, Jadzia, Monica, Emily ve Elizabeth Baker'a teşekkür etmektedir. Jeanette, aşk, arkadaşlık, cesaretlendirme, hoşgörü ve ilhamlarından dolayı Gordon Briddock, Mike ve Elyse Tamplin, Jenny Briddock, David ve Fiona Briddock, Ann Van Leerdam, Angela Hortum, Candy ve Bucket Edwards, Mondy Langerak, Nicole Schum, Meagan Hunt, Lucy O'Grady ve kızları Myrrh'e özel teşekkürlerini sunmaktadırlar.

Felicity Baker and Jeanette Tamplin

Çeviri Editör Önsözü

Son yıllarda Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon alanında çeviri veya özgün birçok kitap yayımlanmıştır. Hipokrat yayınevi bu kitapların birçoğunu bünyesinde barındırarak bizlere önemli bir kaynak oluşturmuştur.

Müzik Terapinin Nörorehabilitasyonda nasıl kullanıldığı ve etkilerini ortaya koyan, Felicity Baker ve Jeanette Tamplin tarafından kaleme alınan bu kitap müzik terapiyi tedavide kullanan/kullanacak klinisyenler için vazgeçilmez bir rehber olacaktır. Her bölümün birbirinden bağımsız oluşu hem kolay okunmasını hem de kolay anlaşılmasını sağlayacaktır. Yazarların da belirttiği özellik, bu el kılavuzunu net ve anlaşılır hale getirmiştir. Ayrıca Müzik Terapi uygulamalarını örneklerle açıklayan bu kitabı okuyucuların kendi dilinde okuma şansını elde etmesinin önemli bir ayrıcalık olduğu görüşümdedir.

Müziğin hareketi ortaya çıkartan, yönlendiren ve düzenleyen itici gücünün hastaların tedavi sürecinde uygulanan diğer yaklaşımların başarısını arttıracığı düşüncesiyle yola çıktık ve bu kitabın çevirisini yapmaya karar verdik. Kitabın çevirisi sırasında bir dilden diğerine çeviri yaparken oluşabilecek çeşitli güçlüklerle biz de ekip olarak karşılaştık. Çeviri sırasında öncelikli ilkimiz en doğru ve anlaşılır biçimde içeriği okuyucuyla paylaşmaktı. Bu sebeple kitapta verilen örneklerde İngilizce şarkı isimleri ve sözlerin orijinali korundu.

Bir doktora dersi kapsamında Sevgili Öğrencim Uzm. Fzt. Kartal Selici'nin çabasıyla başlattığımız bu çeviri sürecine katkıda bulunan Sevgili Doç. Dr. İpek Gürbüz, Doç. Dr. Selen Serel Arslan ve Uzm. Fzt. Merve Akçil Bulguroğlu'na teşekkür ederim. Kitabın grafik-tasarım sürecinde destek veren Sayın Hüseyin Çağlıkasap'a, çalıştığımız diğer birçok projede olduğu gibi her konuda yardımcı olan Sayın Ali Çelik'e ve Hipokrat Yayınevi'nin çok değerli çalışanlarına gönülden teşekkür ederim.

Prof. Dr. Öznur Tunca Yılmaz

Katkıda Bulunanlar

Editör

Prof. Dr. Öznur TUNCA YILMAZ

Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Ankara

Çeviriye Katkıda Bulunanlar

Doç. Dr. İpek GÜRBÜZ

Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Ankara

Doç. Dr. Selen SEREL ARSLAN

Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Ankara

Uzm. Fzt. Kartal SELİCİ

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Uzm. Fzt. Merve AKÇİL BULGUROĞLU

Fizyofit Sağlıklı Yaşam Merkezi, Ankara

